

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 3

Juni 1968

66. årg.

Redigert av Ole Lie

MYRENE SOM FAKTOR I LANDBRUKETS STRUKTURRASJONALISERING

Av direktør Ole Lie

Foredrag på Trøndelag Myrselskaps årsmøte 26/4 1968.

Innledning

Med begrepet strukturrasjonalisering forstår vi tilpasning til den aktuelle situasjon som utviklingen til enhver tid skaper. Målet for *strukturrasjonaliseringen* i landbruket må m.a.o. fastlegges etter de krav som dagens- og fremtidens forhold stiller til næringen. En slik tilpasning har foregått gjennom alle tider og etter ulike behov og betingelser. *Tilpassningsprosessene* har i de senere årtier vært, mer eller mindre, påvirket av landbrukspolitiske tiltak fra det offentlige side.

Et av de mest nærliggende motiver for rasjonalisering i dag, er av *økonomisk* karakter – men *sosiale* hensyn f.eks. ferie og fritidsspørsmålet er ofte en medvirkende faktor.

Ønsket om strukturrasjonalisering er ofte motivert ved en sammenkopling av flere forhold, som gjør seg gjeldende i tidens dynamiske utviklingstakt. Behovet for tilpasning til de stadig større og større markedsområder eller de friere varebevegelser over grensene, vil antakelig fremtvinge en betydelig strukturforandring av næringens bruksenheter.

På kort sikt er rasjonalisering nødvendig for å kunne møte et øket press på produktprisene. På lengre sikt må det også forutsettes å bli grunnlag for en øket produksjon til relativt mer regningssvarende priser. Vi må nemlig regne med at landets økende befolkning i sterkere grad enn nå, bør få sin matvareforsyning fra landets eget landbruk.

Ekspertene på matvareforsyningens område påpeker stadig det økende misforhold mellom totalt matbehov i verden og total produksjonskapasitet av mat. Hvis vi forutsetter en fordeling av verdens matvareproduksjon, slik at alle mennesker får sin relative andel, vil det bli en betydelig knapphet i forhold til full dekning av normalt næringsbehov. Det vil

m.a.o. si at samtlige mennesker kom til å sulte eller få en skjev ernæringsbalanse.

Det er dermed klart at et land som vårt, ikke i all fremtid kan forutsette frie – og tilstrekkelige – tilførsler fra de nåværende overskuddsland. Det er beregnet at vår *import* av matvarer og førstoffer tilsvarer produksjonen på 7 mill. dekar. Med andre ord et areal av tilnærmet samme størrelse som Norges nåværende jordbruksareal. Etter min oppfatning må dette være galt. Vi burde i langt sterkere grad enn nå, kunne dekke vårt kaloribehov ved produksjon på basis av norsk jord og andre innenlandske produksjonsgrunnlag.

Innen år 2000 regner man med at den norske befolkning er økt til 5 millioner. Det må derfor være grunn til å anta at norsk landbruk i fremtiden vil få behov for stadig nye arealer for å kunne øke produksjonen. Beredskapsmessige og samfunnsøkonomiske hensyn tilsier også at vi tar vare på vår nyttbare jord og intensiverer bruken av den.

* * *

Når ønsket om bedre økonomi er siktepunktet for *rasjonaliseringen*, kan det være aktuelt med en utvidelse av produksjonskapasiteten, enten gjennom økning av arealet, eller ved valg av driftsformer som gir større avkastning pr. arealenhet. I mange tilfeller kan også en mer effektiv drift og bedre utnyttelse av den eksisterende produksjonskapasitet gi det tilsktede resultat.

Som vi skal komme tilbake til senere, har myrene i første rekke interesse når strukturforandringen forutsetter at nye arealer tas i bruk. Det kan være i forbindelse med fellesdrift av husdyrholdet i kortere eller lengre tidsperioder om sommeren. Det kan også være aktuelt med økning av arealet på de enkelte jordbruksenheter.

Spørsmålet, er om myrene kan bety en positiv faktor ved gjennomføringen av de strukturtilpasninger som er nødvendige- og ønskelige- i vårt landbruk. Skal vi kunne gi svar på dette spørsmål, må vi se litt nærmere på hvor store arealer nyttbar myr vi har her i landet. Mulighetene og betingelsene for dyrking av disse arealer er også avgjørende.

Myrarealer og utnyttelsesmuligheter til landbruksformål

I sin bok «Myrene i næringslivets tjeneste» har direktør, dr. *Aasulv Løddesøl* anslått landets myrareal til ca. 30 mill. dekar. Arealet myr under skoggrensa, som er beregnet på grunnlag av *Landsskogtakseringens* arbeid, utgjør ca. 21 mill. dekar, mens arealet over skoggrensa mer skjønnsmessig er anslått til 9 mill. dekar. Hvor stor del av dette myrareal som kan utnyttes ved oppdyrking, er antakelig enda vanskeligere å angi. Ved *Det norske myrselskaps myrinventeringer*, som hittil vesentlig omfatter kyststrøkene, er det funnet at vel 1/3 av det undersøkte myrareal er nyttbart til oppdyrking. Regner vi anslagsvis at 1/3 av arealet under skoggrensa er dyrkbart eller egnet for skogreisning, vil det bli ca. 7 mill.

dekar. Hertil kommer så de dyrkbare myrområder over skoggrensa. Det foreligger i dag mange eksempler på gode og store avlinger ved dyrking i høyfjellet. Alt i alt skulle vi derfor kunne regne at det er *minst 8 - 9 mill.* dekar myr som i første omgang kan kultiveres og nyttes til plante-produksjon i vårt land. Det er med andre ord en meget betydelig jordreserve, sammenliknet med landets totale jordbruksareal som i dag utgjør *ca. 8,5 mill. dekar.* Hvor stor del av det nyttbare areal som bør brukes til jordbruk eller skogbruk, er det vanskelig å ha noen avgjort mening om. Hvis vi imidlertid forutsetter et noenlunde konstant skogareal, vil skogreising på myrer rettfærdiggjøre at andre arealer med hogstmoden skog kan oppdyrkes og nyttes i jordbrukets strukturrasjonalisering. Skogreising på myr og eventuelt disponering av annen skogmark til dyrking, vil bety en utvidelse av landets nyttbare jordreserver. Dette forutsetter en *fordomsfri* vurdering av retningslinjene for jordanvendelsen. En slik fordomsfri vurdering tror jeg er nødvendig og vil komme, både i relasjonen nyttbare myrarealer, skog og jordbruk, og for urasjonelle bruksenheter som ligger slik til at strukturtilpasning som jordbruksenhet *ikke* er aktuelt. Ved skogreisning på disse arealer kan vi med bedre samvittighet overføre annen skogmark til jordbruksareal.

Utnyttelsen av våre store dyrkbare myrarealer forutsetter selvsagt at egnede driftsformer blir gjennomført, eller m.a.o. at det skjer en tilpasning til de driftsmessige betingelser som hersker i de strøk hvor myrarealene forekommer. Vi forstår også at det bare er en del av de dyrkbare myrarealer, som er aktuell jordreserve for allerede eksisterende jordbruk. Her er det imidlertid vanskelig å sette grenser. Dessuten vil utviklingen gjøre at slike grenser kan flyttes.

For å kunne vurdere hvilke muligheter som ligger i landets myrstrekninger ved oppdyrking eller skogreising, må vi foreta en systematisering av de forskjellige former for utnyttelse som kan være aktuell, når nye arealer skal tas i bruk. De mest aktuelle utnyttelsesmåter er følgende:

1. Tilleggsjord direkte til de enkelte bruk for å øke brukenes areal og produksjonskapasitet på jordbruks- eller på skogbrukssiden, eventuelt ved omdisponering av arealene innen bruk med kombinasjonsdrift.
2. Felles utnyttelse av arealer til husdyrproduksjon, fellesbeiter eller fellesetrer.
3. Felles utnyttelse ved produksjon av fôr til eget bruk eller for salg.

Når det gjelder tilleggsjord til de enkelte jordbruk, er det ønskelig at de disponible arealer ligger inn til bruket eller i forholdsvis kort avstand fra dette. Det finnes imidlertid eksempler på at arealer som ligger relativt langt unna, kan nyttes som tilleggsjord. Fra gammel tid var seterdrift langt til fjells en vanlig driftsform i mange av våre bygder. En moderne form for «tilleggsjord» i stor avstand fra brukene, har vi i flere av dalbygdene på Østlandet. Det foregår her en utstrakt fôrproduksjon

langt til fjells. I mange tilfeller skjer dette ved samarbeid mellom interesserte naboer.

Et godt eksempel på moderne seterdrift er gjennomført ved *Storsteigen landbruksskole i Alvdal*. Skolen har dyrket ca. 100 dekar «myrlendt mark» på Mæløyen seter, som ligger 60 km fra skolen og i vel 900 m høyde over havet. Hit fraktes besetningen om våren og får sitt sommerfôr som beite og silo. Fôringen på setra varer vanligvis i 90 – 100 dager.

Kombinasjonen med silo gjør at sesongen blir lengre og fôringen mer tilfredsstillende, spesielt gjelder dette ut over ettersommeren og høsten. Rektor *Olav I. Haugen* opplyser at avlingene ligger på rundt regnet 400 f.e. pr. dekar, noe som må ansees for meget tilfredsstillende, høydeforholdene og den korte veksttid tatt i betraktning.

Ved fellesdrift for melkeproduksjon vil det selvsagt være lettere å utnytte arealer som ligger langt borte fra brukene. Det samles så mange dyr at melking og stell gir full beskjefligelse for en eller to personer, som bor på stedet i beitetiden.

Fellessdrift om fôrproduksjon kan medføre store fordeler. Mange spørsmål løses som fellesoppgaver og de forskjellige arbeider går lettere. En slik felles løsning gjør at det blir enklere å gjennomføre prosjektene. En absolutt betingelse er i alle tilfeller at det er tilfredsstillende veiforbindelse frem til arealene. Riktig og fast organisering må også nevnes som en avgjørende faktor.

Spørsmålet om hvor stor del av det dyrkbare myrareal som kan nyttes til strukturtilpasning ved eksisterende bruk, avhenger bl.a. av hvor i landet vi har våre myrarealer i forhold til de bruk som har behov for tilskuddsjord. En ting er sikkert, nemlig at overalt hvor det er jordbruk, finnes det bruk som har behov for strukturtilpasning.

I boken «Myrene i næringslivets tjeneste» gir dr. *Løddesøl* en oppstilling over fordelingen av myrarealene under skoggrensa. Denne oppstilling bygger på Landsskogningsoppgavens oppgaver over Norges myrareal. Oppgavene viser at det for Sør-Norges vedkommende er *Hedmark* og *Oppland* fylker som har det største myrareal under skoggrensa. De respektive arealer utgjør henholdsvis 2,9 og 1,4 mill. dekar, eller henholdsvis 14,3 og 12,1 % av totalarealet under samme grense. Forutsetter vi at 1/3 av disse arealer er dyrkbare eller egnet for skogreising, ser vi at *Hedmark* har ca. 1 mill. og *Oppland* ca. 0,5 mill. dekar nyttbar myr under skoggrensa. Hertil kommer relativt store dyrkbare myrarealer i høyfjellet.

Det er selvsagt ikke mulig å spå noe om hvor mange bruk som vil kunne strukturrasjonaliseres ved utnyttelse av dyrkbare myrarealer. Hvis vi likevel som en ren teoretisk betraktning, tenker oss at dette tall vil tilsvare antallet bruk i gruppene 50 – 200 dekar, får vi ifølge *Jordbruks tellingen* av 1959 for *Hedmark fylkes* vedkommende 4700 bruk. Teoretisk vil det i dette fylket i gjennomsnitt være ca. 200 dekar nyttbar myr under skoggrensa til disposisjon pr. bruk i ovennevnte størrelsesgrupper.

Samme beregning for *Oppland* viser at det i gjennomsnitt er vel 100

dekar nyttbar myr under skoggrensa beregnet pr. bruk i gruppene 50 – 200 dekar jordbruksareal.

Ser vi på *Trøndelagsfylkene* i nevnte oppstilling, finner vi at Sør-Trøndelag har 22,01 % eller 2,34 mill. dekar og Nord-Trøndelag 20,51 % eller 2,78 mill. dekar myr under skoggrensa. Forutsetter vi at omlag 1/3 er nyttbart, blir det for *Sør-Trøndelags* vedkommende ca. 0,8 mill. dekar eller vel 160 dekar i gjennomsnitt pr. bruk, og for *Nord-Trøndelag* ca. 0,9 mill. dekar eller vel 210 dekar myr i gjennomsnitt pr. bruk i ovennevnte størrelsesgrupper.

En slik utregning har selvsagt – som nevnt – bare teoretisk interesse. I virkeligheten er ikke fordelingen slik at alle bruk har muligheter til utvidelser ved dyrking av myr, men det må likevel kunne sies at det i mange tilfeller vil være mulig å finne en løsning der interessen er til stede.

I vår nordligste landsdel er det også relativt store myrarealer, idet *Nordland* har 1,76, *Troms* 1,29 og *Finnmark* 2,63 mill. dekar myr under skoggrensa. Selv om det antakelig er realistisk å regne med at det nyttbare myrareal utgjør en noe mindre del i Nord-Norge, er det likevel store arealer som står til disposisjon for eventuell utnyttelse som tilleggsarealer til de enkelte bruksenheter eller for utbygging av fellestiltak. Vidstrakte arealer av nyttbare myrer finnes også i våre kystdistrikter på *Sør- og Vestlandet*, og ikke minst i *Møre og Romsdal* som i alt har 1,44 mill. dekar.

Et annet viktig spørsmål i denne sammenheng er – som vi allerede har nevnt – de nyttbare myrarealers beliggenhet i forhold til de jordbruksenheter som har behov for øket areal. Selv om det er store arealer som står til disposisjon, er det klart at *ikke* alle aktuelle bruk kan få tilleggsarealer i nærheten av brukene. Det er også av den grunn nødvendig å gå veien om fellestiltak, som gjør det lettere å utnytte felter som ligger i relativt stor avstand fra brukene.

De særlige støtteregler som nå er innført til fremme av visse fellestiltak innen jordbruket er av meget stor betydning i denne sammenheng. Ved nabosamvirke vil egnede arealer kunne dyrkes og utnyttes selv om de ligger relativt langt unna brukene. Behovet for øket areal vil bli tilfredsstillet ved at besetningene kommer på beite utenfor bruket, slik at det øvrige areal kan nyttes til annen produksjon. Jordbrukerfamilien blir fri det daglige dyrestellet ca. 3 måneder av året og vil således lettere kunne få noe fritid og eventuelt anledning til å realisere spesielle interesser, som måtte være til stede.

Dyrking og driftsmessige forhold

Et annet viktig spørsmål som naturlig bør stilles, er om de disponible arealer av f.eks. myr vil kunne gi fullverdige avlinger og muligheter for lønnsom produksjon, og hvilke driftsmessige betingelser som knytter seg til myrjorda.

De områder som omfattes av begrepet myr, er sekundære dannelser av

organisk jord, eller torv. Dødt plantemateriale og delvis rester av lavtstående dyr, har avleiret seg over den tidligere mineralgrunn. Her i landet finner vi derfor vanligvis ikke myrdannelser som er eldre enn 8 – 10 tusen år, dvs. dannelser som er oppstått etter at den siste istid formet landskapet.

Vi kan ikke her komme inn på selve myrdannelsen og de forskjellige myrtyper, men bare understreke at myrene er av høyst forskjellig karakter, avhengig av betingelsene på stedet. Undergrunnen kan bestå av fast fjell eller av løs mineraljord. Myrslagets dybde er høyst vekslende, delvis kan myra være så grunn at undergrunnens beskaffenhet setter avgjørende preg på dyrkingsmulighetene både i positiv og negativ retning, bl.a. når det gjelder dreneringsforholdene. Innholdet av plantenæringsstoffer i det vann som har medvirket ved myrdannelsen, har vært bestemmende for det plantesamfunn som har dannet torvlagene. Dette har – sammen med andre faktorer – ført til høyst forskjellig innhold av næringsstoffer i torva, til forskjellig fasthet og forskjellig omdannelse. I sterk grad har nedbørsforholdene også virket inn på næringsinnholdet, omdannelsesgraden og torvas struktur for øvrig.

Sett fra et dyrkingsmessig synspunkt finner vi derfor uhyre store variasjoner innen gruppen av organiske jordarter. Det kan være en betydelig forskjell innen et og samme område, og ikke minst fra område til område. For å kunne finne frem til best mulig egnede områder og for å kunne foreta en fornuftig planlegging av grøfting og dyrking for øvrig, bør det gjennom undersøkelser m.v. fremskaffes grundige opplysninger over de forskjellige forhold. Myrtypen og andre betingelser forutsetter at spesielle hensyn kommer i betraktning, så vel ved oppdyrking som ved bruk av myrjorda.

Ved dyrking til beite kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å foreta en overfladisk jordarbeiding. Forenkling av grøftingen ved bruk av åpne, grunne grøfter kan være nødvendig og riktig. Vi skiller derfor mellom overflatedyrking og fulldyrking. Overflatedyrking vil komme på tale for grunne myrer med steinrik undergrunn, mens man i prinsippet bør fulldyrke når forholdene gjør dette mulig. Bruken av jorda, enten det skal være beite for melkekyr eller for småfe og ungdyr har betydning. Høyt-tytende melkekyr bør helst ikke være nødt til å «strefe» for å kunne ta opp en tilstrekkelig dagsrasjon. Slått eller silohøsting forutsetter fulldyrket jord.

Når relativt store arealer myr blir dyrket som tilleggsjord, vil spesielle egenskaper ved denne jordtype betinge tilpasning av drifta på bruket. Det bør skje en omlegning i forhold til tidligere, når eiendommen besto vesentlig av mineraljord. Dette gjelder så vel plantevalg og sorter, som maskiner og utstyr for øvrig. I mange tilfeller kan de arealer som tillegges bruket, kreve en fullstendig omlegging av driftsformen, for at det forventede resultat skal oppnås. På den annen side er det bevist at *godt dyrket* og *riktig brukt* myrjord, kan gi særdeles store og sikre avlinger, særlig av fôrvekster.

Myrjorda gir gode forhold for planteslag som krever jevn og rikelig tilgang på fuktighet i veksttida. På den annen side må man ta mere hensyn til fuktighetsforholdene under bruken av myrjord. Det nytter ikke å kjøre utpå i all slags vær. Det må tas spesielle hensyn om våren, slik at unødvendig oppkjøring unngås. Transport av tunge lass på myrjord vil ofte by på store problemer. Tilhengere, med store hjul eller belteboggi, vil i mange tilfeller være nødvendig ved grashøsting. Det kan også anbefales å bruke kasser som bæres av traktorer med halvbelteutstyr.

Ved beitedrift må det vises hensyn særlig tidlig om våren og under regnværperioder. Det er derfor godt å ha et fastmarksbeite til bruk når myrbeitene er spesielt løse og fuktige. Beiter på myr bør passes og planlegges omhyggelig. Det må innrettes slik at konsentrert tråkk blir fordelt, f.eks. ved en fast vei og flere grunder for passasje til og fra beiteskiptene. Tromling av beitene er ofte nødvendig for å unngå tuedannelse. Ved tromling om våren vil eventuelle skader ved oppfrost av grasplantene kunne repareres.

Myrjorda krever også god *gjødsling* og *kalking*. I mange tilfeller er det en fordel å tilføre noe *mineraljord*, som vil styrke bæreevnen, bedre varmemusholdningen og sikre plantene bedre tilgang av en rekke nødvendige stoffer som ofte er for sparsomt til stede på forhånd i myrjord.

Dyrkingsomkostninger og finansiering

De totale omkostninger ved oppdyrkingen er avgjørende for resultatet, både når det gjelder lønnsomheten og de forventede fordeler for øvrig. I alminnelighet vil dyrking av myr falle kostbart, spesielt fordi det må grøftes systematisk over hele feltet. Det går vanlig noe lengre tid før jorda kommer i full hevd på myr enn på fastmark. Dette medfører også en økning av omkostningene før inntektene av den planlagte driftsombegging kommer.

Dyrkingsomkostningene varierer svært meget etter forholdene på stedet og beskaffenheten av selve myra. Innhold av stubber og andre tre-rester i myrlaget, medfører større omkostninger ved grøfting og jordarbeiding. Variasjonen i nedbørsmengder f.eks. fra kyststrøkene til de typiske innlandsstrøk, påvirker bl.a. grøfteomkostningene i sterk grad.

Det er vanskelig å angi generelle tall for dyrkingsomkostningene, men som oftest kan vi nok regne med at overslaget kommer opp mot det maksimumsbeløp som legges til grunn for beregning av statens andel i investeringene, nemlig kr. 1 200,- pr. dekar. I mange tilfeller ligger endog de totale omkostninger høyere. Det tilskudd som gis til nydyrking utgjør 40 % av bestemt angitte omkostninger ved dyrkingen og første års gjødsling. For mindre bruk som ved dyrkingen ikke får mere enn 125 dekar dyrka jord, samt ved visse former av fellestiltak, ytes forhøyet tilskudd som vil si 80 % av omkostningsoverslaget, eller m.a.o. inntil kr. 960,- pr. dekar. Den øvrige del av omkostningene og en rekke ut-

gifter som faller utenfor grunnlaget for tilskuddsberegningene, må dekkes ved egen arbeidsinnsats eller egne pengemidler. Selv om grensen for tilskuddsberegning ble høynet betydelig ved statsbudsjettet for 1968, vil som nevnt ofte omkostningene overstige tilskuddsgrunnlaget.

Ved fellestiltak for beite eller fôr dyrking gir staten også støtte til de øvrige investeringer gjennom tilskudd og rimelige lån. *Statens Landbruksbank* gir således nedskrivningstilskott og lån til bygninger og forskjellige anlegg. Opplysninger om de forskjellige finansieringsmuligheter vil interesserte kunne få ved henvendelse til *jordstyrekontorene* og *tillitsmennene* for Landbruksbanken.

Selv om det ved dyrkingstiltak opplagt kreves mye av den enkelte bruker eller interessentene i et fellesanlegg, må det inrømmes at det også fra samfunnets side føres en positiv politikk for å støtte en fornuftig strukturtilpasning av vårt landbruk.

Skogreising på myr

Økning av bruksstørrelsen og produksjonsgrunnlaget gjennom skogplanting, har en mer langsiktig målsetning. Bruk som på forhånd har en del skog kan selvsagt øke avvirkningen i forhold til tilplantet nye arealer, men gleden av å høste på nye plantefelter hører vanligvis kommende generasjoner til. Skogplanting på myr skaper verdier for fremtiden og berettiger utnyttelse av de ressurser som landet i dag har i hogstmodne skogarealer. Store strekninger myrjord ligger til rette for skogreising. Samfunnet tar også del i omkostningene ved dette arbeid gjennom tilskudd og lån, og letter muligheter for utnyttelse av våre uproduktive myrarealer til skogreising.

Som tidligere nevnt kan det være aktuelt å reise skog på myr til erstatning for arealer av skogmark, som vil tjene som tilskuddsjord ved dyrking til beite eller annen planteproduksjon. Resultatet vil bety en økning av brukets produksjonskapasitet og større mulighet for strukturtilpasning av driften.

Strukturtilpasning ved skogreising på myr bør derfor også tas opp til vurdering. Det vil kunne løse aktuelle problemer og i sannhet bety en provins til landet lagt.

Torv som voksesubstrat

Ved en oversikt som denne vedrørende myrene som faktor i landbruksnæringens rasjonalisering, må vi nevne torvproduktenes betydning som *voksemedium* og *jordforbedringsmiddel*. Forsøk og erfaringer har vist at *lite omdannet kvitmosetorv* ved tilsetning av kalkingsmidler og en allsidig oppløsning av plantenæringsstoffer, gir et voksemedium av høy kvalitet. Torva holder godt på næringsstoffene, den har dertil stor vann- og luftkapasitet. Den er fri for sykdomssmitte og bekvem å arbeide med.

Tilføringen av torv virker gunstig på strukturen i stiv leirjord og be-

virker at tørr sandjord holder bedre på fuktighet og næringsoppløsninger. Torv som jordforbedringsmiddel vil øke avkastningen pr. arealenheter. Myrer med torv av den type som egner seg til jordforbedringsmiddel og voksesubstrat i veksthus, blomsterkasser, rabatter m.v., har derfor fått berettiget interesse.

Det er foreløpig lite omdannet torv som anvendes som voksemedium i veksthus. Gode resultater er således oppnådd bl.a. ved *Statens forsøks-gård Kvithamar*. Forsøk med midlere omdannet torv vil bli satt igang på Kvithamar, for også å prøve denne torvtypes egenskaper som vokse-substrat i veksthus.

Bruk av torv i gartneriene og i hagebruk betyr en rasjonalisering av produksjonen. I skogplanteskoler er det også oppnådd store fordeler og forbedringer ved bruk av torv og torvpotter, under produksjon av småplanter.

Det er ikke utenkelig at en stadig større del av landets matvareproduksjon innen frukt, bær og grønnsaksektoren, etter hvert vil komme til å foregå under plastdekke eller i veksthus. Torv fra våre myrer vil således kunne brukes som voksegrunnlag eller vekstmedium. Våre ressurser av torv antas derfor å få øket aktualitet ved denne form for rasjonalisering. Det er ingen tvil om at vi har meget store ressurser av torv, som kan brukes til dette formål. Når myrene ligger på lite steinholdig mineraljord vil avtorvning ofte bedre mulighetene for senere utnyttelse av undergrunnen til jord- eller skogbruk.

Konklusjon

Hvis vi til slutt skal prøve å summere opp de forhold som er berørt, må det bli omtrent slik:

Moderne *livsformer, utvidelsene av markedsområdene* og det *økende press på vareprisene* med stadig sterkere behov for rasjonalisering av produksjonen, innebærer en aktuell oppfordring til strukturtilpasning av bruksenhetene i vårt landbruk. Denne tilpasning kan skje ved en indre rasjonalisering på brukene, for å få større økonomisk utbytte og større frihet på grunnlag av den produksjonskapasitet som allerede foreligger. Tilpasningen krever imidlertid som oftest et øket produksjonsgrunnlag, f.eks. tilskuddsareal til det enkelte bruk eller ved felles utnyttelse av arealer utenfor brukene. Dette siste kan vi betrakte som en ytre rasjonalisering av de enkelte bruk. I begge tilfeller skulle gode resultater av tiltakene føre til bedre økonomi, større muligheter for å tilfredsstille aktuelle fritidsbehov og trang til utfoldelse av spesielle livsinteresser både innen eget yrke og ved hobbyinteresser av en annen karakter. Jeg tror ikke det er for sterkt sagt, at det er behov for en fordomsfri vurdering om man skal finne løsninger som kan gi de sterkt opptatte og yrkesengasjerte jordbrukerfamiliene bedre muligheter og kår, som vil engasjere den oppvoksende slekt på brukene.

Med den økende befolkningstilvekst og synkende jordbruksareal pr.

hode i vårt land og i verden for øvrig, skulle alle være interessert i at større arealer unyttet jord blir trukket inn i produksjonen.

Vi har ca. 30 mill. dekar myr i vårt land. Herav regner vi foreløpig med at 8 – 9 mill. dekar i første omgang, kan utnyttes til rasjonalisering av landbruket ved dyrking eller skogreising. Disse arealer sammen med de mange andre områder som kan utnyttes, byr på muligheter til øket produksjon, mer rasjonelle landbruksenheter og fordringsfullt uttrykt, større frihet og bedre muligheter for vår landbruksbefolkning i fremtiden.

Det må sies at våre myndigheter gjør en stor og berettiget innsats for å fremme en slik utvikling, bl. a. ved å ta del i investeringene gjennom ordningen med dyrkingstilskudd og ved de spesielle finansieringsmuligheter som vi har. Vi rår over nødvendige tekniske hjelpemidler og fagkunnskaper til planlegging og drift. Og sist, men ikke minst, vår jordbrukerstand er av høy kvalitet – yrkesbevist og kunnskapsrik.

Tilpasning og styrking av vårt landbruk i forhold til utviklingen for øvrig, vil være en distriktsutbygging av vital betydning for landet som helhet. La det derfor til slutt være sagt at våre vidstrakte myrarealer kan bli en meget vesentlig faktor i den strukturtilpasning som vårt landbruk må gjennomgå. Det er en samfunnsutvikling som er så uendelig viktig for oss alle, for vår økonomi, for vår matforsyning og for vår beredskapspolitikk.

LITT OM MYRENE'S VERD SOM BEITE FOR BUFE OG REIN

Av beitekonsulent Erling Lyftingsmo

I botanikken blir ordet myr brukt både som landskapstype og som sosiologisk klassifikasjonsnemning, t.d. rismyr-grasmyr.

At ei beitestrekning er myrlendt, og at det er myrbeite, vil i vanleg språkbruk seie at vegetasjonen er præga av planter som held seg til våt vekseplass. Det kan vera myr i geologisk tyding, men det kan og vera våt fastmark.

I den gamle bruken av utmarka var myrslått og beite dei vektige ledd. Frå Helgeland t.d. kjenner ein til at fjellgardar som nå ligg øyde, for 70–100 år sia var av dei som hadde størst buskap. Det var velstandsgardar i si tid. Sams for slike gardar er at dei har stor vidde av slåttmyrer og beitemark. Mange hadde så rikeleg at dei leigde bort slåttmyrer til bønder nede i lågbygda. Ennå kan ein råke på gamle høystakar og løer. Slike greier varer lenge i fjellet, om dei er gått ut av bruk. Nå har myrene grodd til med vier og bjørk.

Buskapen vart gjætt, og gjætarane hadde å passe på at slåttmyrene ikkje vart beita før slåttonna var ferdig.

Beste beitemyrene finn ein ofte i fjellskog og i skogbandet. I denne høgda ligg det ei mengd sætrer og fjellgardar. Mange av dei har mest